

MONITOR

Na R. P. 1771.

Nro. LXXVI.

d. 21. Września

Labor omnia vincit. Virgilius,
Animorum impetus, assiduus labor frangit. Sen.

POwszechnie tak uformowała natura rzeczy, iż wszystko trudności podlega; y nie inaczey obrazy ich przed oczy człowieka wystawia, tylko w postaci trudney; y nieprzystę-

pney: taż ſama natura na ułatwienie trudności w rzeczach zachodzących, podała iedynie ſkuteczny śrzodek przez pracę, za ktorey pomocą wſzelkie przeſzkody, wſzelkie narażaiące ſię przeciwieńſtwa przełamane y przezwyciężone bydź mogą. Ile ſię ſtawić może przeſzkod, y trudności zarzutow na przeciw żądaiącemu honoru, pragnącemu ſławy, umieiętności, cnoty, unoſzącemu ſię za fortuną y ſzczęściem, słowem każdemu z ludzi o ſwoie zamyſły troſkliwemu: te wſzyſtkie pracy y zabiegom ludzkim uſtąpić muſzą, à pożądane rzeczy, nie inaczey tylko za pomocą uſilnego ſtarania nabyte bywaią.

Wſzakże do ſtatecznego w pracy zakochania ſię, dość ieſt poznać wielką iey dzielność, ktorą wſzyſtko ſzczęśliwie przezwycięża: à zatym bar-

bardzo pewnym ieſt do oſiągnienia wſzyſtkiego śrzodkiem. Bo gdy (mowiąc powſzechnie o wſzyſtkich na świecie rzeczach) nic zgoła nięmaſz w życiu ludzkim bez trudności, praca tak ieſt dzielna y ſzczęśliwa, iż wſzyſtko ułatwić, y ſkutecznie ſwego dokazać potrafi. Praca w boiaźni ośmiela, w niedoſtatku wſpomaga, umacnia w trwodzę, w nieſzczęściu dźwiga, y mężnie ratuie, w niepodobieńſtwach nawet ſamych częſtokroć dokazywać zwykła, y w naytrudnieyſzych terminach ſzczęśliwie zwyciężycielką bywa. Grecy niegdyś nayſławnieyſi do wyſokich umieiętności przyſzli, przez pracę: Rzymianie tak ſię bardzo wſławili woiennemi dziełami, iż ſię całego prawie świata Panami ſtali, za pomocą pracy: Pierwſi w nabywaniu nauk, drudzy w dokazywaniu dzieł

wo-

woiennych nieſpracowanemi byli, tym ſpoſobem trudności wſzelkie pokonali, owi zatym mędrcami, ci wielkiemi zwyciężcami zoſtali. Y teraz, ktore widziemy oſobliwie kwitnące Narody, pracy to ich y uſilnemu ſtaraniu przypiſać mamy, à z tąd y nas ſamych do podobnychże, chwalebnych rezolucyi wzbudzić powinniśmy.

Z tym wſzyſtkim zachwalona Praca iak ieſt dzielna w przezwyciężaniu wſzelkich trudności, y nader ſzczęśliwa w dokazywaniu wielkich rzeczy, ktore ſą oprocz człowieka; tak w ſamym człowieku pracowitym (rozumieiąc tu oſobliwie pracę umyſłu, y około tych rzeczy, nad ktoremi ſię rozum ludzki oſobliwie zatrudnia) przez natężenie ſwoie oſobliwie ſzkodliwą bywa: tam ona coś

po

po ſobie dzieła zoſtawuie, tu zaś do ſamego zepſucia zmierza. Wſzakże tak ſię z doświadczenia dzieie, iż człowiek pracą nieuſtannie obciążony, ſłabieie na umyśle, y na ſiłach upada. Praca iego rozmaitemi go utrudzaiąc ſpoſobami, przytłumia w nim żywość myśli y ſerca, wycięcza w nim wigor przyrodzony, krzepkość wątli, całego wewnątrz wyſila, wyſuſza, y wyniſzcza: à tak na rożne wycięczonego trudy, do ſchyłku, y oſtatniego życia kreſu, na obrocenie go wniwecz, nie znacznie wiedzie. Owe to bowiem myśli natężenie, uſilne do tego przyłożenie ciała, owe bez ſenności, czuwania, nieuſtanne około czynności trudzenie ſię, przedłużone z pracą ſedentarye: ſą to prawdziwie iadowite mole na życie ludzkie, y rdza naytężſze nawet zdrowie żywo trawiąca, y w niwecz obra-

caiąca; à zatym przychodzi w ſamey rzeczy do prawdy. *Praca Lat ſkraca.*

Przez wzgląd na takowe ſkutki w człowieku pracowitym z pracy wynikaiące, ſprawiedliwie potrzeba ieſt, ażeby pracuiący, albo do ktorych to należy, przyzwoitą czynili ulgę w cię-żarach prac tych, do ktorych ſię oni zbytecznie, y z natężeniem ſwoich ſił przywiązali, żeby ſnadź dni życia ſwego, ktore ieſt nie nad grodzone, bezwcześnie przez pracę nieſkrocili, będąc oſobliwie ludźmi w Oyczyźnie pożytecznemi, y na wielkich mężow do znakomitych dzieł chwalebnie ſię ſpoſobiącemi. Takim to Ludziom, ktorzy w ciężkim pracy iarzmie ſtękaią, à od nieprzeſtannego utrudzenia, y nawalnych ciężarow aż ſię do ziemi prawie uginaią, takim mowię Ludziom y ſzacownym ich pracom, przyzwoite względy nayſprawiedliwiey

świad-

świadczyć należy, przez tych osobliwie, ktorzy z ich pracy nie pomału pożytkuią, y wygody swoie maią: inaczey nie mogą się z niemi obeyść bez popełnienia grubey nielitości. Wszakże z doświadczenia to mamy, iż się nie pomału osładza Praca, iakakolwiek w reszcie, kiedy się wzgląd iakiś, przyiemność, dobra chęć pracuiącemu oświadcza, owszem śmiele to mowić mogę, przez połowę przykrości pracownikowi uymuie się, kiedy się przyzwoity nad pracą iego wzgląd okazuie . Coż więc za nieznośna rzecz będzie, kiedy na nayusilnieysze pracowitego człowieka trudy, mimo wszelkich owych względow oboiętnie pogląda ią, à tym bardziey ieszcze, kiedy mu czego z naysprawiedliwszych nawet rzeczy żałuią, albo nie przyiemnie znoszą; w ten czas zaiste przykrość we dwoynasob się pomnaża dla pracuiącego,

cego, à tym ſamym ſię ku uſzkodzeniu zdrowia, ſił, y życia iego nie wymownie natęża.

Cożkolwiek bądź o tych przykrościach do pracy przymieſzanych ze ſtrony; mnie ſię zdaie nayprzyzwoiciey, uczynić ludziom pracuiącym uwagę nad tym, co ſię w ſamey pracy iſtotnie zawiera; to ieſt poznawſzy dobrze, iż praca do wſzyſtkiego y we wſzyſtkim ieſt potrzebna, zbytecznie zaś natężona praca ieſt ſzkodliwa: więc pewny śrzodek y pomiarkowanie w tym zachować należy; przez co y potrzebnie pracować można, y zdrowiu nie zbytecznie ſzkodzić: to ieſt ażeby pracę z przyzwoitą łączyć folgą, y rozrywką, czaſem pracować, à czaſem rozrywki zażyć: iak roſtropnie radzi Pòéta.

Interpone tuis interdum gaudia curis.